

Til Sivilombudsmannen
postmottak@sivilombudsmannen.no

Oslo/Trondheim 1. februar 2019

Kopi:
Miljødirektoratet post@miljodir.no
Klima- og miljødepartementet postmottak@kld.dep.no
Fylkesmann i Trøndelag fmtlpost@fylkesmannen.no
Flatanger kommune postmottak@flatanger.kommune.no
Zephyr AS uk@zephyr.no

Klage til Sivilombudsmannen på vedtak om bygging av vindkraftverk i Innvordfjellet i Flatanger kommune

Norges Naturvernforbund (NNV) og Norsk Ornitologisk Forening (NOF) klager med dette inn vedtak fra Olje- og Energidepartementet (OED) av 22. mars 2018 vedrørende godkjenning av Innvordfjellet vindkraftverk i Trøndelag. Klagen begrunnes med følgende forhold:

- Vedtaket fra OED bryter med forvaltningsmålet i naturmangfoldlovens §5 ved å gi tillatelse til en utbygging der det ikke kan utelukkes at inngrepet får effekt på hubro på bestandsnivå, uten at dette synliggjøres eller drøftes i vedtaket.
- Vedtaket tilfredsstiller ikke naturmangfoldlovens (nml) § 7 krav til begrunnelse for offentlige myndighetsbeslutninger. Vedtaket viser ikke hvordan §§ 8 - 12 i naturmangfoldloven er behandlet inn i den konkrete saken og sier ikke noe om hvilken vekt de er tillagt. Vedtaket oppfyller heller ikke kravene i forvaltningslovens §§ 17 og 25 om at et forvaltningsorgan skal «påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes», og krav til proporsjonalitet mellom vedtakets begrunnelse og hvor inngripende vedtaket er.
- Vedtaket bryter med nml §8 om at offentlige beslutninger som berører naturmangfold skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Særlig tydelig blir dette når OED i sitt vedtak unngår å beskrive og konkludere om hvordan samlet belastning fra flere utbygginger i samme region kan påvirke hubrobestanden, slik nml § 10 om samlet belastning krever. I tillegg presterer OED å legge inn ett nytt vilkår om hubro som ikke er i tråd med eksisterende og tilgjengelig kunnskap om anbefalte forvaltningstiltak for hubro.

Vennlig hilsen

Silje Ask Lundberg
leder
Norges Naturvernforbund

Kjetil Aa. Solbakken
generalsekretær
Norsk Ornitologisk Forening

Konsesjonen og sakens historikk

Zephyr AS sendte i mars 2006 melding til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) med søknad om konsesjon til utbygging av Innfjordfjellet vindkraftverk. Konsesjonssøknaden ble sendt på høring fra NVE 28.10.2010. En rekke miljøfaglige etater har frarådet å gi konsesjon til utbygging av vindkraft på Innvordfjellet. I uttalelsene fra de miljøfaglige etatene blir det særlig løftet frem de negative virkningene en utbygging kan få for fugl, herunder hubro som står på Artsdatabankens rødliste som sterkt truet. Særlig er etatene bekymret for sumvirkningene av flere utbygginger i samme området.

De miljøfaglige etatene, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Direktoratet for naturforvaltning og NTNU Vitenskapsmuseet fraråder utbygging. Direkte påvirkninger på hubro samt sumvirkningen av flere utbygginger i regionen oppgis som begrunnelse.

Ved NVEs vedtak av 12. desember 2014 fikk Zephyr AS konsesjon til bygging og drift av et vindkraftverk på inntil 115 MW i området rundt Innvordfjellet i Flatanger og Namdalseid kommuner. NVEs vedtak ble påklaget av Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag og flere andre organisasjoner og enkeltpersoner.

Olje- og energidepartementet (OED) avgjorde klagesaken 22. mars 2018, og konsesjonen ble da stadfestet med ett nytt vilkår om hubro samt et nytt avsnitt i vilkåret om detaljplan. Vedtaket til OED konkluderer med at fordelene ved en utbygging overstiger de skader og ulemper utbyggingen kan medføre.

NOF og Naturvernforbundet mener OEDs vedtak er mangelfullt begrunnet og ikke viser hvordan §§ 8 - 12 i naturmangfoldloven er behandlet inn i den konkrete saken og sier ikke noe om hvilken vekt de er tillagt. Klagen dreier seg særlig om manglende hensyn til hubro.

Hensynet til hubro og hubro som nasjonal interesse

Truslene mot hubro tilknyttet massiv utbygging av vindkraftverk synes undervurdert og nedprioritert. Industrialiseringen av store verdifulle naturområder inkluderer fragmentering og forringelse av habitater, og bidrar til forstyrrelser overfor en art som er svært sårbar.

Hubro har siden 2006 vært oppført som sterkt truet på rødlista. Det er godt kjent at hubro er svært sensitiv for forstyrrelser i hekketiden og for landskapsendringer, og at det er en art hvor det er svært vanskelig å gjøre avbøtende tiltak. Tiltak i forbindelse med eksisterende kraftlinjenett, bevaring av hubroens jaktområder og å forhindre inngrep i nærheten av hekkelokaliteter regnes som de viktigste forvaltningsrettede tiltakene for å bevare hubro.

På Sitter i Trøndelag, ikke langt fra det planlagte vindkraftanlegget på Innvordfjellet, har det vært brukt flere millioner kroner de siste årene på å fjerne strømledninger som kan forårsake elektrokusjon hos hubro. Begrunnelsen for statens bevilgninger av penger i denne sammenhengen kommer i direkte konflikt med at OED gir konsesjon til bygging av Innvordfjellet vindkraftanlegg i samme område. Dette må sies å være et stort paradoks som ikke drøftes i vedtaket fra OED.

OEDs konsesjon involverer nasjonale interesser knyttet til naturmangfoldet i plan- og influensområdet til Innvordfjellet. Særlig gjelder dette for hubro (sterkt truet (EN) på norsk rødliste. Innvordfjellet og Flatanger er funnet å ha særdeles viktig betydning for hubro i Trøndelag. I en bestandskartlegging av hubro i Nord-Trøndelag (Kroglund og Østerås, 2014), ble det største antallet hekkelokaliteter registrert i

nettopp Flatanger, inkludert fem regelmessige hekkelokaliteter. I hele Nord-Trøndelag regner en med at det finnes mellom 30 og 50 hekkende hubropar (Shimmings og Øien 2015). Det er registrert tre mulige hekkeplasser for hubro i influensområdet til vindkraftverket. I konsekvensutredningen skrives det at to av disse parene benytter planområdet til jakt.

Her vil vi påpeke at Direktoratet for Naturforvaltning i 2009 (DN, 2009) utarbeidet en nasjonal handlingsplan for hubro, som følge av artens allerede utsatte situasjon.

Vedtaket bryter med forvaltningsmålet i § 5 i naturmangfoldloven

NNV og NOF mener at det faglige grunnlaget når det gjelder hubro og påvirkning fra vindkraftutbygging gir grunn til å hevde at tiltaket med stor sikkerhet vil komme i strid med forvaltningsmålene for hubro, dvs naturmangfoldlovens § 5, forvaltningsmål for arter. Paragrafen sier: *Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.*

I sitt vedtak skriver OED: *Departementet konstaterer at influensområdet, og muligens planområdet, inngår i leveområdet til flere hubropar. Antall hekkende par og nøyaktig plassering av hekkeplasser, samt planområdets betydning for næringsøk, er ikke fastlagt, og det kan under konsesjonsbehandlingen ikke helt utelukkes at en utbygging ikke er fullt ut i samsvar med forvaltningsmålene for hubro etter naturmangfoldloven. Departementet mener derfor det må legges noe vekt på føre-var-prinsippet.*

Departementet skriver i sin konklusjon at det kan tenkes utbyggingen av Innvordfjellet vindpark ikke er i samsvar med forvaltningsmålet. Samtidig inneholder vedtaket ikke en drøftelse av hva dette kan bety for hubrobestanden i regionen eller på nasjonalt nivå.

Videre sier departementet at det må legges «noe vekt på føre-var-prinsippet». Det er en meningsløs påstand all den tid OED faktisk går inn for utbyggingen. Dersom OED hadde avslått konsesjonssøknaden, så ville det vært naturlig å bruke «føre-var» som et av flere argument. Vi mener OEDs argumentasjon her brukes feil. Føre var-prinsippet angir hvordan man skal håndtere manglende kunnskap og vitenskapelig usikkerhet. Det innebærer at man skal unngå vesentlig skade på naturen og miljøet når man fatter beslutninger. (SNL, 2019). Føre-var skal benyttes som et prinsipp som skal la tvilen komme miljøet og naturen til gode, og ikke som et argument for å tillate et inngrep.

Vedtaket tilfredsstillende ikke kravene til begrunnelse for offentlige myndighetsbeslutninger jfm naturmangfoldloven §7 og forvaltningslovens §§ 17 og 25.

NNV og NOF mener vedtaket ikke tilfredsstillende naturmangfoldlovens (nml) § 7 krav til begrunnelse for offentlige myndighetsbeslutninger. Vedtaket viser ikke hvordan §§ 8 - 12 i naturmangfoldloven er behandlet inn i den konkrete saken og sier ikke noe om hvilken vekt de er tillagt. Vedtaket oppfyller heller ikke kravene i forvaltningslovens §§ 17 og 25 om at et forvaltningsorgan skal «påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes», og krav til proporsjonalitet mellom vedtakets begrunnelse og hvor inngripende vedtaket er.

Vedtaket fra OED oppfyller ikke kravene i forvaltningsloven §§ 17 og 25 om at et forvaltningsorgan skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes og krav til proporsjonalitet mellom vedtakets begrunnelse og hvor inngripende vedtaket er.

Det gjelder et prinsipp i forvaltningsretten om at jo mer alvorlig saken er, desto større krav skal stilles til saksforberedelsen. Etter fvl. § 17 må sakens opplysning tilpasses etter sakens alvorlighet, hvor viktige opplysningene kan være for resultatet, osv. Det fremgår også av naturmangfoldlovens § 8 at «Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.» Dette prinsippet må også anvendes her.

Vi er av den oppfatning at OEDs vedtak er basert på en mangelfull utredning. I sitt vedtak viser OED til at de har vurdert samlet belastning for hubro i sin klagesak av 26. august 2013, i forbindelse med utbygging av den gang aktuelle vindkraftverk og kraftledninger på Fosen. De viser til at vurderingen er inntatt i vedtaket Statsnett SF-420 kV kraftledning Namsos-Roan-Storheia-Snillfjord-Trollheimen klagesak av 26/8-13. Det ble da konstatert (som i tilfellet med Innvordfjellet) at kraftledningene og vindkraftverkene samlet kunne ha negative virkninger for hubro, men at virkningen gjennom "satte vilkår" ikke var i strid med forvaltningsmålene for hubro, jf. naturmangfoldloven § 5.

§ 7 (prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12) lyder: *Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.*

I naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er det gitt bestemmelser om blant annet krav til kunnskapsgrunnlaget, anvendelse av «føre-var-prinsippet», økosystemtilnærming og vurdering ut fra samlet belastning, samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Det bør også synliggjøres hvordan saken påvirker muligheten for å nå forvaltningsmålene for naturtyper og arter i naturmangfoldlovens §§ 4 og 5. Bestemmelsen krever altså at offentlige myndigheter, herunder OED, foretar en vurdering etter nml. § 7 første punktum jf. §§ 8 til 12, og at denne vurderingen skal fremgå av beslutningen. Dette vil si at forvaltningen skal gjøre rede for hvilken rolle prinsippene i nml. §§ 8 til 12 har hatt i den aktuelle saken, og hvordan prinsippene er vektlagt. Dette er i tråd med begrunnelsesplikten som følger av forvaltningsloven § 25, og vil gjelde selv om begrunnelsesplikten etter de alminnelige forvaltningsreglene ikke skulle foreligge, jf. ot. prp. nr. 52 s. 378.

I 2011 kom det daværende Miljøverndepartementet med uttalelse om hvordan saker som omhandler naturmangfoldloven skal behandles. Her fremgår det at *jo mer verdifullt naturmangfold som berøres, desto grundigere må saken vurderes etter loven. Lovverket bygger på en interesseavveining og hvilken*

vekt prinsippene i §§ 8-12 i nml., samt forvaltningsmålene i § 5, blir tillagt i denne avveiningen, avhenger av hvilke naturmangfoldverdier som finnes, i hvilket omfang de vil bli berørt og av andre hensyn i saken.

For å sikre mest mulig ensartet forvaltning i tråd med prinsippene, kreves det i nml § 7 at vurderingen og vektleggingen av prinsippene skal framgå av beslutningen. Det innebærer en plikt til å synliggjøre hvordan prinsippene er vurdert i den enkelte sak, i hvilken grad de er relevante, og hvilken vekt de er tillagt. Dersom vedtaket berører naturtyper som er truet eller nær truet på Norsk rødliste for naturtyper, verdifulle naturtyper Norge har et særlig ansvar for, truede eller nær truede arter på Norsk rødliste for arter eller verdifulle arter Norge har et særlig ansvar for, skal prinsippene i §§ 8-12 tillegges større vekt.

Hubro er rødlistet som sterkt truet, og dermed er det svært «verdifullt naturmangfold som berøres». Dermed forventes det at saken vurderes grundig etter naturmangfoldloven. Oppsummert kan vi konkludere med at nml § 7 ikke er fulgt, og at vurderingen og vektleggingen av prinsippene ikke fremgår av beslutningen. Dette til tross for sakens alvorlighetsgrad, med naturverdier av nasjonal interesse på spill. Plikten til å synliggjøre hvordan prinsippene er vurdert i den enkelte sak, i hvilken grad de er relevante, og hvilken vekt de er tillagt, er ikke tatt hensyn til.

Gjennomgang av paragrafer som skal vurderes etter nml § 7

§ 8 (kunnskapsgrunnlaget) *Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet*

I OEDs vedtak konkluderes saken på denne måten:

Departementet konstaterer at influensområdet, og muligens planområdet, inngår i leveområdet til flere hubropar. Antall hekkende par og nøyaktig plassering av hekkeplasser, samt planområdets betydning for næringssøk, er ikke fastlagt, og det kan under konsesjonsbehandlingen ikke helt utelukkes at en utbygging ikke er fullt ut i samsvar med forvaltningsmålene for hubro etter naturmangfoldloven. Departementet mener derfor det må legges noe vekt på føre-var-prinsippet. Under enhver omstendighet vil vindkraftverket kunne gi negative konsekvenser for de reirplassene som er like utenfor planområdet. En eventuell stadfestelse av konsesjonen til Innvordfjellet vindkraftverk, må derfor omfatte ytterligere vilkår for å sikre best mulig mot potensielle skader for hubroen i området, se punkt 6 nedenfor.

Generelt er hubro en art det er svært vanskelig å ta hensyn til gjennom avbøtende tiltak i forvaltningssaker. Den er vanskelig å oppdage, bruker store arealer for jakt, og er veldig sensitiv for forstyrrelser i hekketiden. Det er ikke mulig å se at OED har oppfylt kunnskapsgrunnlaget i denne klagesaken, og hvordan kunnskapsgrunnlagets kvalitet er vektlagt opp mot risiko for skade på naturmangfoldet. Flere vitenskapelige undersøkelser viser at hubro er kollisjonsutsatt. Dette er vist i Sitkewitz (2009) og Baumgart, W. & J. Hennersdorf (2011). En oppsummerende artikkel av Illner (2010) vurderer hubro som svært kollisjonsutsatt for vindmøller, på 6. plass av totalt 91 arter på denne listen.

Basert på forskning og anbefalinger fra blant annet Tyskland så mener NNV og NOF at det er stor sannsynlighet for at utbygging av vindkraft i det omfang som her planlegges, kan ha negativ påvirkning på bestandsnivå på hubro.

En vitenskapelig oppsummering fra Working Group of German State Bird Conservancies omtaler blant annet ugler. Her anbefales det at ved plassering av vindkraftanlegg tas særlig hensyn til fuglearter som er arealkrevende, og at avstanden fra vindturbiner til artenes kjente leveområder økes utover minstekravet. Videre står det at den samlede belastningen fra vindturbiner som kommer i tillegg til andre påvirkningsfaktorer gjør at store fuglearter trenger større arealer helt uten vindturbiner fordi påvirkningen kan gi konsekvenser på bestandsnivå.

Norsk Ornitologiske Forening har på oppdrag fra Miljødirektoratet, oppsummert de viktigste retningslinjene og anbefalingene i et eget faktaark (NOF, 2015). Oppsummeringen fastslår at stedfestet kunnskap om arten er essensielt. Tiltak i forbindelse med kraftlinjenettet, bevaring av hubroens jaktområder og å forhindre inngrep i nærheten av hekkelokaliteter, regnes som de viktigste forvaltningsrettede tiltakene. I rådene fra forvaltningen anbefales det at kjente hubroterritorier unngås. I tillegg til luftspenn med kraftledninger representerer vindturbiner en kollisjonsrisiko for hubro. Etablering av vindkraftanlegg kan videre medføre kollisjonsrisiko og unnvikelsesatferd hos flere av hubroens byttedyr. Et annet stort problem er habitatødeleggelsene som utbyggingen av slike anlegg medfører.

Det eksisterer i Norge lite erfaringer med hvilken effekt flere vindkraftanlegg kan ha på en allerede sterkt truet bestand av hubro. Det er kommet i gang undersøkelser i tilknytning til konsesjoner gitt på Fosen, Hitra og Snillfjord, men det foreligger kun status før anleggsarbeid er igangsatt (fase 1), ingen kunnskap om status ett år etter at anlegget er ferdigstilt (fase 2) eller status 5 år etter at anlegget er ferdigstilt (fase 3). Det er derfor vanskelig, sett fra et faglig ståsted, å forstå hvordan NVE hevder at utbygging av Innvordfjellet ikke vil ha betydning for regionalt eller nasjonalt bestandsnivå for hubro, eller andre kritisk truede eller sårbare fuglearter.

§ 9 (føre-var-prinsippet) *Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.*

Selv om OED har tatt føre-var prinsippet med i sin vurdering, som følge av at de konstaterer at effekten av vindkraftverk på hubro er usikker, så vektlegges ikke føre-var-prinsippet slik Miljøverndepartementet poengterer i sin uttalelse fra 2011:

Usikkerhet kan skyldes manglende kunnskap om hvilke naturverdier som blir berørt, for eksempel hvilke arter som finnes i området. Det kan også skyldes manglende kunnskap om hvordan det aktuelle tiltaket vil påvirke disse naturverdiene og/eller manglende kunnskap om den samlede belastningen på naturverdiene. Usikkerhet kan forekomme selv om kunnskapsgrunnlaget i § 8 er oppfylt.

I sitt vedtak uttaler OED:

Departementet konstaterer at effekten av vindkraftverk på hubro er usikker. Selv om det legges til grunn at effekten av hvert enkelt tiltak er liten, og at virkningene av de samlede tiltakene til nå ikke er kritisk, kan det samlede omfanget av påvirkning ved ytterligere tiltak gi virkninger som kan ha betydning på bestandsnivå. Departementet mener derfor at føre-var prinsippet må tas med i vektleggingen når det skal vurderes om konsesjon skal gis, og eventuelt på hvilke vilkår.

Departementet skriver videre: *Med disse avbøtende tiltakene finner departementet at hensynet til hubro er tilstrekkelig ivaretatt, og at summen av Innvordfjellet og andre energianlegg i regionen ikke vil påvirke bestandsmålet for hubro, jf. naturmangfoldloven § 5.*

Departementet mener derfor det må legges noe vekt på føre-var-prinsippet. Under enhver omstendighet vil vindkraftverket kunne gi negative konsekvenser for de reirplassene som er like utenfor planområdet. En eventuell stadfestelse av konsesjonen til Innvordfjellet vindkraftverk, må derfor omfatte ytterligere vilkår for å sikre best mulig mot potensielle skader for hubroen i området, se punkt 6 nedenfor.

Føre-vare-prinsippet blir ivaretatt gjennom noen avbøtende tiltak som departementet mener ivaretar hubroen, men uten å sannsynliggjøre at disse vil føre til at bestandsmålene for hubro nås.

Avbøtende tiltak:

- *Før bygging av anlegget kan starte opp, skal det gjennomføres undersøkelser for å avklare om det er aktive reir og om det er pågående hekking innenfor influensområdet til vindkraftverket, herunder i 1 km-sonen ved Sitter, ved den planlagte atkomstveien fra nord opp til Frøsendalfjellet og ved området Botnklumpen og Kammen. Dersom aktive reir eller hekking påvises, skal plangrensen trekkes minst 1 kilometer fra reirplasser for hubro, samt at pågående hekking må hensyntas i byggearbeidene.*

NOF og Naturvernforbundet vil understreke at hubroen kan veksle mellom ulike hekkeplasser mellom år. Det er kjent at hubro kan bruke samme hekkeplass i hundrevis av år. Ved hjelp av C-14 analyser fra beinrester av byttedyr hentet fra reirhyller til hubro kan man si noe om trofastheten til reirplasser.

En hekkeshylle i Meråker, som ligger tørt uten tilgang til nedbør eller sigevann, er datert benyttet i over 4 000 år av hubro. Et annet sentralt poeng er at arten ikke nødvendigvis går til hekking hvert år. Nettopp av den grunn er det for hubro, og for andre rovfugler med høy levealder, anbefalt at undersøkelsesperioden før utbygging av vindkraftanlegg har en varighet på minst 3 år. Hubro kan også være til stede i territoriet uten at den påvises. Undersøkelser kun enkelte år vil derfor ha store svakheter. Manglende påvisning trenger på ingen måte å bety at hubroen har forlatt området. Vilkåret virker useriøst, og ikke i tråd med kjent kunnskap om hubroens adferd. Kartleggingen må gå over flere år dersom den skal være faglig forsvarlig. Dette kommer ikke fram i OEDs vedtak.

- *Tiltakshaver skal også få vurdert om det er ytterligere tiltak som kan redusere faren for hubrolokalitetene i dette området. Tiltakshaver kan i den forbindelse pålegges å bekoste rimelige tiltak i distribusjonsnett i området for å redusere faren for elektrokusjon av hubro. Vurderingene skal også inkludere undersøkelser med sikte på å avdekke om planområdet er viktig for næringssøk. Dersom planområdet antas å være viktig for næringssøk, kan det dersom det vurderes som hensiktsmessig, i rimelig utstrekning pålegges å etablere periodevis støttefôring for å redusere eventuelle negative virkninger for næringstilgangen.*

OED foreslår å «etablere periodevis støttefôring for å redusere eventuelle negative virkninger for næringstilgangen». NOF og Naturvernforbundet reagerer sterkt på en slik tilnærming til naturforvaltningen. Man kan ikke legge opp til å ødelegge en sterkt truet arts leveområder, og erstatte dette med «støttefôring». Dette strider imot et helhetlig syn på naturen der arter inngår i et velfungerende økosystem.

Vedtaket er ikke basert på vitenskapelig kunnskap og forholder seg ikke til samlet belastning.

NNV og NOF mener vedtaket bryter med nml §8 om at offentlige beslutninger som berører naturmangfold skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Særlig tydelig blir dette når OED i sitt vedtak unngår å beskrive og konkludere om hvordan samlet belastning fra flere utbygginger i samme region kan påvirke hubrobestanden, slik nml § 10 om samlet belastning krever. I tillegg presterer OED å legge inn ett nytt vilkår om hubro som ikke er i tråd med eksisterende og tilgjengelig kunnskap om anbefalte forvaltningstiltak for hubro

Vurdering av avbøtende tiltak er i strid med kunnskap og vitenskapelige anbefalinger

OED viser til et pionerprosjekt på Hitra i sin tilslutning til Innvordfjellet vindkraftanlegg i mars 2018.

Fôring av arter er i norsk naturforvaltning et akuttiltak for å redde kritisk trua arter, og er kun benyttet på fjellrev. Det omtalte "prosjektet" på Hitra er utført av en ornitolog som har gjort omfattende kartleggingsarbeid på hubro i regionen. OED har ikke noe faglig grunnlag for å foreslå at et slikt avbøtende tiltak skal vurderes på Innvordfjellet.

Det er naturforvaltningsmessig uhørt at man i første omgang ønsker å gjøre et potensielt godt leveområde for hubro uegnet, for så i neste omgang skulle vurdere et tiltak som vil kunne gjøre hubroen avhengig av menneskelig fôring. NNV og NOF mener det er helt uakseptabelt at OED skriver dette i sitt vedtak. OED har intet vitenskapelig grunnlag for å vise til at støttefôring kan vurderes som et avbøtende tiltak.

Vedtaket er i strid med nml § 10 om samlet belastning

§ 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning) En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

Den samlede belastningen av økosystemene er omtalt overfladisk av OED, og ikke knyttet opp til naturmangfoldlovens bestemmelser. NNV og NOF forventer at OED gjør en grundig vurdering av samlet belastning på hubro sett i lys av andre vindkraftutbygginger og andre påvirkninger i regionen. Kysten av Trøndelag er under sterkt press fra vindkraft, oppdrett, hyttebygging, skogbruk m.m. og vil også være utsatt for klimaendringer i tiden som kommer. Vi savner en argumentasjon fra departementet på hvordan det kan forsvares at hubrobestanden vil tåle den totale belastningen i regionen.

Behovet for en grundig vurdering av samlet belastning ble trukket frem av direktoratet for naturforvaltning i deres høringsuttalelse der de skriver:

I henhold til naturmangfoldloven §§ 8-9 skal beslutninger som berører naturmangfoldet bygge på vitenskapelig kunnskap om artene og om effektene av tiltaket. Kunnskapen skal stå i rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade. Der det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap skal *føre-var-prinsippet* vektlegges. DN mener at utredningene av samlet belastning på naturmangfoldet ikke er tilfredsstillende, og at det må gjøres en ny totalvurdering av de samlede virkningene av vindkraftanleggene og kraftlinjene.

Også Fylkesmann i Nord-Trøndelag har tatt opp dette og skriver i sin høringsuttalelse:

Fylkesmannen viser til at utredningen konkluderer med at sumvirkningene på fugl kan bli omfattende for lavproduktive og fåtallige arter som havørn, kongeørn, hubro, smålom og storlom. I konsekvensvurderingen er allikevel konsekvensene av anlegget bare vurdert som *middels til stort negativt*. Vi vil her peke på at registrerte hekkeplasser for noen av disse artene ligger inne i eller helt inntil planområdet, eks. lokalitetene 6, 8, 21, 28. Etter Fylkesmannens vurdering bør konsekvensene derfor settes til *stor negativ*.

Samla sett vil derfor det store antall vindkraftprosjekt som enten er bygd, konsesjonsgitt, omsøkt eller meldt i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og i Møre og Romsdal, kunne innebære det største naturinngrep i Midt-Norge vi har sett til nå.

OED gjør en del landskapsmessige vurderinger knyttet opp til konsesjoner gitt og søkt i området, og mener en konsesjon vil være gunstig:

Snarere mener departementet at en ytterligere utbygging her bidrar til en geografisk konsentrering av vindkraftutbyggingen på landsbasis, og at de landskapsmessige virkningene av Innvordfjellet vindkraftverk begrenses ved at det allerede er en rekke andre prosjekter, jf. også vindkraftretningslinjenes mål om en konsentrert utbygging.

Her vil vi vise til en grundig gjennomgang Forum for natur- og friluftsliv (FNF) har gjort i Sør-Trøndelag, som viser at hubro er en av fugleartene som blir berørt i et stort flertall av konsesjonsgitte- eller planlagte vindkraftverk i Sør-Trøndelag. Det er svært uheldig at OED ikke har gjort en egen vurdering for hubroen. Se vedlegg 6.

Vi kan ikke se at departementet har brukt tilgjengelige informasjon om andre påvirkningsfaktorer i regionen. Hyttebygging i kystkommunene kan komme i konflikt med hubrobestanden, og burde vært nevnt. Det gjelder også en rekke vindkraftprosjekter. Hubro hekker over hele dette området, og totalbelastningen i kommunene Åfjord, Roan, Flatanger, Osen, Snillfjord, Bjugn, Stjørdal, Vikna, og Verran burde vært drøftet.

Vindkraftprosjekter påvirker hubrobestanden i Trøndelag

I uttalelsen om Innvordfjellet så påpeker Miljødirektoratet i sin høringsuttalelse at tiltaket vil medføre habitatforringelse og kollisjonsrisiko for hekkende og næringssøkende dagrovfugler, ugler og lommer. I tematisk konfliktvurdering er konfliktgraden vurdert til D for temaet naturmiljø.

<http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200704150/1291707>

I uttalelsen om Sørmarkfjellet påpeker Fylkesmannen at nyere undersøkelser indikerer hekking av hubro i området og/eller at hubro jakter i deler av området og at den omsøkte utvidelsen kan føre til negative virkninger for reproduksjonen til hubrobestanden i området.

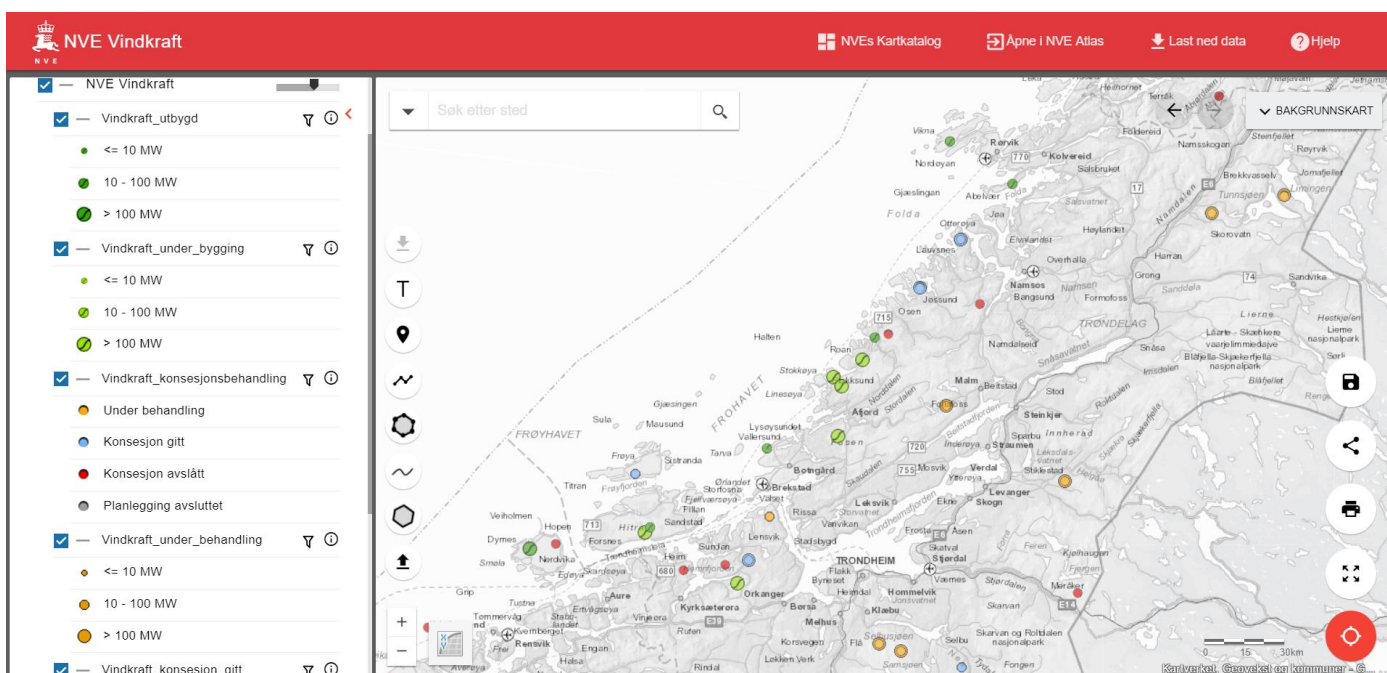
<http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200802039/1441885>

I uttalelsen om Frøya er Direktoratet for naturforvaltning kritiske til prosjektet, og påpeker virkninger for fugl, særlig hubro og havørn. Videre påpeker Fylkesmannen at det er sannsynlig at jaktområder for hubro vil bli berørt av tiltaket, og at dette kan innebære en fare for kollisjoner og økt dødelighet for

hubro. De skriver at en liten økning av dødelighetsprosent kan være av betydning for bestandsutviklingen. (<http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200702919/579558>)

I uttalelsen om Storheia skriver Fylkesmannen i Sør-Trøndelag at både hubro og kongeørn er registrert i dalføret nærmest planområdet. Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvarens har i sin fellesuttalelse vurdert de samlede virkninger av Storheia vindkraftverk til kategori D. Det vektlegges at planområdet er lokalisert i et av de få områdene klassifisert som inngrepsfrie naturområder som strekker seg fra fjord til fjell som er igjen i regionen. Det vektlegges videre at hubro, som er kategorisert som sterkt truet i norsk rødliste, kan bli berørt av tiltaket. (<http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200700502/309468>)

I Trøndelag vil summen av etablerte og planlagte vindkraftutbygging kunne bli omfattende. Det er allerede etablert vindkraftverk på Valsneset i Bjugn, på Bessakerfjellet i Roan, på Ytre Vikna i Vikna kommune og på Hundhammerfjellet i Nærøy. Storheia i Åfjord og Roan i Roan kommune er under bygging, mens Kvenndalsfjellet og Harbarksfjellet har planlagt anleggsstart i 2018. I tillegg har Sørmarksfjellet konsesjon. Det er også etablerte og konsesjonsgitte prosjekter på øyene Smøla, Hitra og Frøya, sør for Trondheimsfjorden.

Kartet fra NVEs database viser allerede utbygde vindkraftverk, vindkraft under utbygging samt vindkraft under konsesjonsbehandling.

Referanser, vedtak, klager og høringsinnspill

Vedtak fra OED 22.mars 2018:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/konsesjon-til-innvordfjellet-vindkraftverk/id2594699/>

Konsesjonssøknad, vedtak og øvrig prosess hos Norges Vassdrags- og energidirektorat

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?type=A-6&id=200>

Klagen fra Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag

<https://naturvernforbundet.no/getfile.php/1390999-1447758577/Fylkeslag%20S%C3%B8r-Tr%C3%B8ndelag/Uttalelser/innvordfjellet%20klage2015-2-2-3.pdf>

Høringsuttalelsen fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag (Vedlegg 2)

Høringsuttalelsen fra Direktoratet for Naturforvaltning (Vedlegg 3)

Høringsuttalelse fra NTNU Vitenskapsmuseet (Vedlegg 4)

Referanser og kilder

Baumgart, W. & J. Hennersdorf (2011), Wenn Uhus *Bubo bubo* bei der Jagd in Hochlagen den morgendlichen Rückflug verpassen. Anmerkungen zu wenig bekannten Flugbefähigungen dieser Großeule. – Ornithologische Mitteilungen 63: 352-365

DN (2008) Handlingsplan for hubro *Bubo bubo*. Rapport 2009-1, pp. 26. Direktoratet for naturforvaltning.

Husby, M., Eriksen, A., Kroglund, R.T., Østerås, T.R. & Østnes, J.E. (2014) Fosen vindkraft 1. Status for svartand, storlom, smålom, hønsehauk og hubro før bygging av vindkraftverk og kraftledninger. HiNT Utredning nr 167, pp. 46.

Kroglund, R.T & Østnes, J.E., Bestandskartlegging av hubro (*Bubo bubo*) i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Utredning nr 163, 2014

LAG VSW 2015, Working Group of German State Bird Conservancies (Länderarbeitsgemeinschaft der Vogelschutzwarten LAG VSW) Recommendations for distances of wind turbines to important areas for birds as well as breeding sites of selected bird species (as at April 2015)

<http://www.vogelschutzwarten.de/downloads/lagvsw2015.pdf>

Lislevand, T. 2004. Fugler og kraftledninger. Metoder for å redusere risikoen for kollisjoner og elektrokusjon. NOF-Rapport 2-2004. 40 s.

http://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/2004_02_kraftledninger.pdf

Illner, H. 2011, Comments on the report “Wind Energy Developments and Natura 2000”

https://docs.wind-watch.org/H_Illner_15Febr2011_comments_EU-Guidance_wind_turbines_NATURA_2000.pdf

Shimmings, P. & Øien, I. J. 2015. Bestandsestimater for norske hekkefugler. NOF-rapport 2015-2. 268 s

Sitkewitz (2009) Telemetrische Untersuchungen zur Raum- und Habitatnutzung des Uhus (*Bubo bubo*) in den Revieren Thüngersheim und Retzstadt im Landkreis Würzburg und Main-Spessart – mit Konfliktanalyse bezüglich des Windparks Steinhöhe. Pop.-ökol. Greifvogel- u. Eulenarten 6: 433-459.

SNL 2019, Store norske leksikon, 2019